

V roku 2021 sa reálne platy učiteliek a učiteľov nezmenili, v tomto roku hrozí ich pokles

Vývoj učiteľských platov v základných a stredných školách v roku 2021

V marci ministerstvo školstva zverejnilo údaje o učiteľských platoch v roku 2021. V tomto roku nedošlo k plošnému zvyšovaniu tarifných učiteľských platov, naposledy takéto zvyšovanie prebehlo v roku 2020. Platové ohodnotenie vyučujúcich pritom na Slovensku za inými krajinami dlhodobo výrazne zaostáva.

Aká bola finančná situácia učiteliek a učiteľov v roku 2021? Zostali ich platy na rovnakej úrovni ako v roku 2020 alebo ich platy narástli aj napriek tomu, že tarify sa nemenili? Ako sa vyvíjali učiteľské platy v porovnaní s priemernou mzdou v národnom hospodárstve a ako sa líšila finančná situácia vyučujúcich v jednotlivých krajoch? Prinášame prvé výsledky analýzy vývoja učiteľských platov v základných a stredných školách v roku 2021.¹

¹ Za cenné pripomienky, rady a odporúčania ďakujeme Jánovi Tomanovi.

Hlavné zistenia

- Napriek tomu, že v roku 2021 nedošlo k plošnému zvyšovaniu tarifných plátov, priemerný učiteľský plat sa zvýšil o **3,1 %**. Priemerný hrubý plat pedagogických zamestnancov a zamestnankýň (vrátane riadiacich pracovníkov a pracovníčok či pedagogických asistentov a asistentiek) na základných a stredných školách bol 1 522,30 eur.
- Zvýšenie spôsobil najmä nárast odmien, k čomu prispel aj štát. Ministerstvo školstva poskytlo prostriedky na jednorazové odmeny najprv vo výške 100 eur a potom 350 eur na jednu učiteľku alebo učiteľa.
- Pri zohľadnení inflácie zostali reálne platy učiteliek a učiteľov približne rovnaké ako v roku 2020. Inflácia v roku 2021 dosiahla **3,2 %**.
- Priemerná mzda v národnom hospodárstve vzrástla o **6,9 %**. V porovnaní s priemernou mzdou v národnom hospodárstve si teda učiteľky a učitelia oproti roku 2020 pohoršili. V roku 2021 predstavoval plat učiteliek a učiteľov 125,7 % priemernej mzdy v národnom hospodárstve, rok predtým to bolo 130,4 %.
- **Najhoršia situácia bola v Bratislavskom kraji**, kde učiteľky a učitelia zarábali v porovnaní s regionálnou priemernou mzdou najmenej (103 %).
- O učiteľských platoch nemáme dostatok kvalitných údajov:
 - Nemáme samostatný údaj o platoch učiteľov a učiteliek. Ministerstvo zverejňuje len spoločný údaj pre všetkých pedagogických zamestnancov a zamestnankyne. Tými sú aj pedagogickí asistenti alebo riaditeľky škôl. Platy na týchto pozíciách sa môžu výrazne líšiť.
 - Chýbajú informácie o mediáne učiteľských plátov. Ten je spoľahlivejším údajom, pretože ho menej ovplyvňujú extrémne hodnoty. V prípade miezd v národnom hospodárstve je napríklad medián spravidla výrazne nižší než priemer. Ako je to v prípade učiteľských plátov, však nemožno povedať.
 - **Priemer plátov pedagogických zamestnancov a zamestnankýň tak nemusí dobre odrážať platové podmienky všetkých učiteliek a učiteľov.**
- V roku 2022 možno očakávať zhoršenie finančnej situácie učiteliek a učiteľov. Plošne sa majú učiteľské platy zvýšiť o 3 % od júla 2022 (t. j. o **1,5 % za celý rok**), inflácia sa odhaduje až na **8,5 %**.

V roku 2021 učiteľské platy rástli len mierne, po zohľadnení inflácie zostali reálne na približne rovnakej úrovni ako v roku 2020

Napriek tomu, že k plošnému zvyšovaniu tarifných plátov učiteľiek a učiteľov došlo naposledy v roku 2020, priemerné platy pedagogických zamestnancov a zamestnankýň mierne stúpili aj v roku 2021, a to o **3,1 %** (MŠVV3 SR 2022).

Inflácia v sledovanom roku dosiahla **3,2 %** (ŠÚ SR 2022a). Reálne platy tak zostali približne na rovnakej úrovni ako v roku 2020.

Priemerný hrubý plat pedagogických zamestnancov a zamestnankýň na základných a stredných školách bol v roku 2021 na úrovni **1 522,30 eur** (MŠVV3 SR 2022). Ide o výšku hrubého platu, od ktorej sa ešte odčítavajú odvody a dane na strane zamestnanca.

Táto suma zahŕňa všetky príplatky a odmeny, ktorých výška sa môže medzi jednotlivými pedagogičkami a pedagógmi líšiť. Zároveň tento údaj zahŕňa plat riadiacich pracovníkov a pracovníčok, ako aj pedagogických asistentov a asistentiek. Údaj berie do úvahy platy na štátnych, súkromných a cirkevných školách.

O reálnom stave učiteľských plátov by lepšie vypovedal mediánový ako priemerný plat, pretože ho menej ovplyvňujú extrémne vysoké alebo nízke platy.² Ministerstvo školstva však mediánový údaj o platoch pedagogických zamestnancov a zamestnankýň nemá a nezverejňuje. **Nemožno teda určiť, nakoľko priemerný plat pedagogických zamestnancov a zamestnankýň odráža situáciu väčšiny učiteľov a učiteľiek.**

Ak sa pozrieme na priemerný plat učiteľiek a učiteľov na jednotlivých druhoch škôl, najviac v priemere zarábali vyučujúci na gymnáziách (1 562,50 eur) a stredných odborných školách (1 547,80 eur). Najmenej zarábali učiteľky a učelia na konzervatóriách (1 336,30 eur) a školách umeleckého priemyslu (1 428,40 eur). Výšku platu ovplyvňujú rozličné faktory, ako napríklad dĺžka pedagogickej praxe, atestácie, príplatky a odmeny. Platové rozdiely medzi druhmi škôl teda môžu byť ovplyvnené týmito faktormi.

Priemerný a mediánový plat

Priemerné platy nemusia dobre vypovedať o platovej situácii väčšiny zamestnancov a zamestnankýň. Priemernú hodnotu môžu výrazne ovplyvňovať extrémne hodnoty (napríklad menší počet ľudí s veľmi vysokými alebo veľmi nízkymi plátmi).

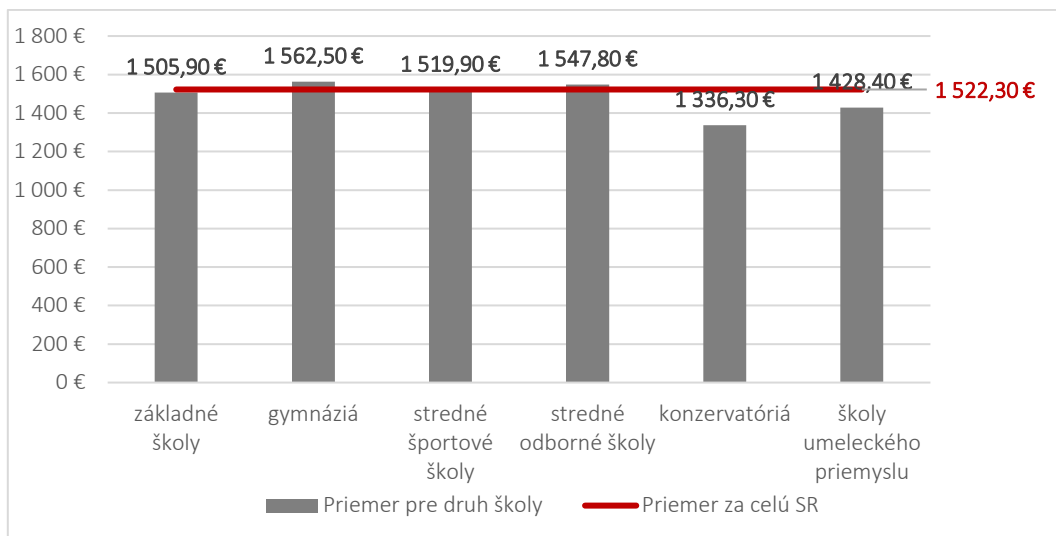
Lepším ukazovateľom je mediánová hodnota, čiže stredová hodnota, ktorá rozdeľuje zamestnancov a zamestnankyne podľa plátov na dve polovice.

V prípade miezd v národnom hospodárstve sa dlhodobo ukazuje, že medián je výrazne nižší než priemer. Priemerná mzda sa často viac približuje hodnote 3. kvartil, ktorá vyjadruje, do akej výšky zarába 75 % ľudí (t. j. 75 % ľudí má nižšiu mzdu, ako je hodnota 3. kvartil).

Ministerstvo školstva nemá a nezverejňuje údaje o mediánovom plate.

² V rokoch 2015 až 2020 sa priemerná mzda v národnom hospodárstve viac približovala hodnote 3. kvartil než mediánu. To znamená, že výška priemerného platu bola bližšie hodnote, ktorá vyjadruje sumu, do akej zarába 75 % ľudí (t. j. 75 % ľudí má nižšiu mzdu, než je táto suma). Medián bol v týchto rokoch od priemernej mzdy nižší o 222 až 252 eur. Hodnota 3. kvartil bola v týchto rokoch od priemernej mzdy vyššia o 95 až 159 eur. Priemerný plat stúpol z 997 eur v roku 2015 na 1 333 eur v roku 2020. Za rok 2021 nie sú zatiaľ dostupné údaje o mediáne a kvartiloch mzdy v národnom hospodárstve.

Graf 1: Priemerný plat pedagogických zamestnancov a zamestnankýň v roku 2021 podľa druhu školy

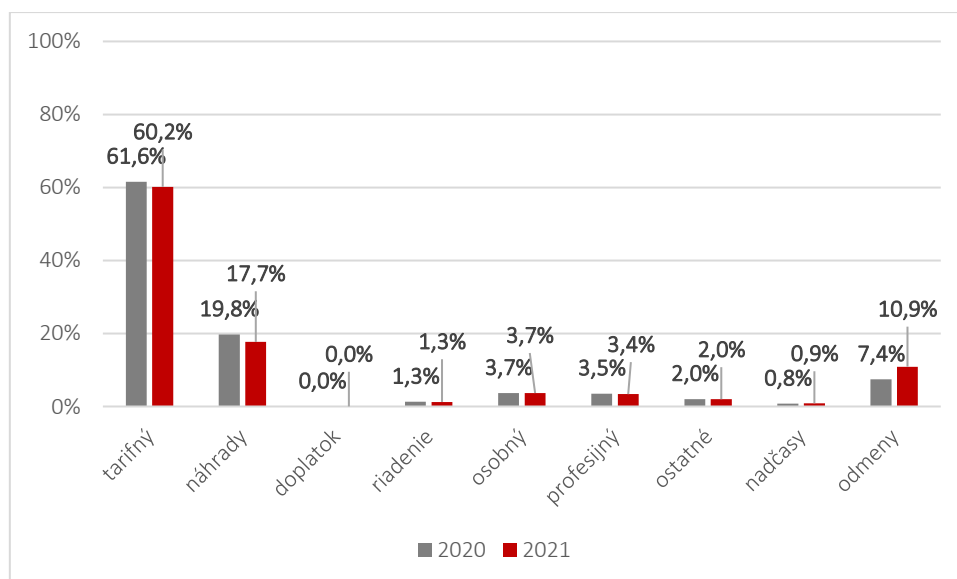

Zdroj: MŠVVŠ SR ([Štvrťročný výkaz o práci v školstve](#))

V porovnaní s rokom 2020 priemerné platy najviac narástli učiteľkám a učiteľom na stredných športových školách (o 5,7 %), nasledovali vyučujúci na gymnáziách a stredných odborných školách (o 4 %). Menší nárast bol v prípade učiteľiek a učiteľov na základných školách (o 2,6 %) a najmenej si polepšili vyučujúci na konzervatóriách (o 1 %).

Učiteľské platy stúpili najmä vďaka odmenám. Priemerný podiel odmien všetkých zamestnancov a zamestnankýň v školstve na celkovej výške platu vzrástol zo 7,4 % v roku 2020 na 10,9 % v roku 2021. Financie na odmeny poskytol aj štát. Učiteľky a učelia najprv dostali jednorazovú odmenu vo výške 100 eur (MPSVR SR 2020) a potom vo výške 350 eur (MPSVR SR 2021a). **V tomto roku zatiaľ štát s odmenami nepočíta, malo by však dôjsť k plošnému zvýšeniu platových taríf o 3 % od júla tohto roka (MPSVR SR 2021b).**

Graf 2: Porovnanie zložiek plátov všetkých zamestnancov a zamestnankýň na základných a stredných školách medzi rokmi 2020 a 2021 (stĺpce vyjadrujú podiel danej zložky na celkovom plati)

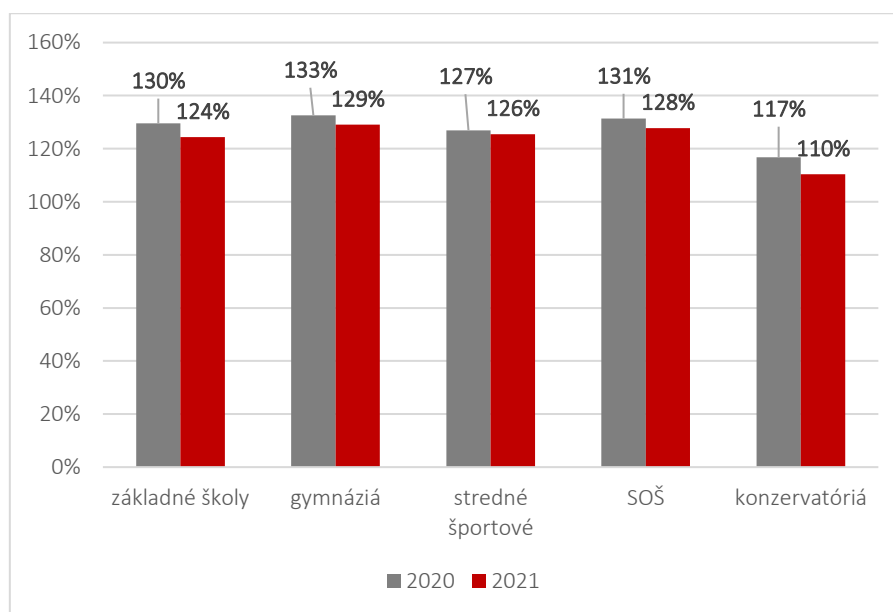
Zdroj: Prepočty CVA na základe údajov MŠVVŠ SR ([Štvrťročný výkaz o práci v školstve](#))

Učiteľské platy v pomere k priemernej mzde v národnom hospodárstve klesli

V roku 2021 priemerné mzdy v národnom hospodárstve rástli o **6,9 %** (ŠÚ SR 2022b). Keďže tento nárast bol vyšší než v prípade učiteľských plátov, **v porovnaní s ostatnými pracujúcimi si učiteľky a učelia v roku 2021 pohoršili**. V roku 2020 tvorili priemerné platy učiteliek a učiteľov v základných a stredných školách **130,4 %** priemernej mzdy v národnom hospodárstve. V roku 2021 to bolo už len **125,7 %**. Priemerná mzda v národnom hospodárstve pritom zahŕňa mzdy všetkých pracujúcich, vrátane nízkokvalifikovaných, ktorí patria medzi nízkopriemerné skupiny. O platovej situácii učiteliek a učiteľov preto lepšie vypovedá porovnanie s platmi ľudí s obdobným stupňom vzdelania, teda s vysokoškolským vzdelaním (pozri aj graf 5).

Najvýraznejšie si v roku 2021 pohoršili učiteľky a učelia konzervatórií (v porovnaní s priemernou mzdou v národnom hospodárstve boli ich mzdy nižšie o 6,48 p. b. ako v roku 2020) a základných škôl (o 5,18 p. b.). Naopak, najmenej si pohoršili vyučujúci na stredných športových školách (o 1,46 p. b.).

Graf 3: Porovnanie podielu plátov pedagogických zamestnancov a zamestnankýň na priemernej mzde v národnom hospodárstve medzi rokmi 2020 a 2021

Zdroj: Prepočty CVA na základe údajov MŠVVŠ SR ([Štvrťročný výkaz o práci v školstve](#)) a ŠÚ SR

Výška priemerných platov v krajoch sa líši len mierne, v porovnaní s regionálnou mzdou je najhoršia situácia v Bratislavskom kraji

Priemerná výška učiteľského platu sa v jednotlivých krajoch líši len mierne. Oproti priemeru za celé Slovensko (1 522,30 eur) sa priemerné platy v roku 2021 v krajoch líšili o niekoľko percentuálnych bodov, resp. pár desiatok eur. V absolútnych sumách sa priemerné platy v jednotlivých krajoch pohybovali v rozmedzí od 1 480,20 eur v Banskobystrickom kraji do 1 562,20 eur v Prešovskom kraji. Regionálne rozdiely vo výške platov môžu byť spôsobené rozličnými faktormi (napríklad rozdielmi v dĺžke pedagogickej praxe alebo vo výške príplatkov a odmien).

Tabuľka 1: Porovnanie priemerných platov pedagogických zamestnancov a zamestnankýň ZŠ a SŠ v jednotlivých krajoch s priemerným platom PZ za celú SR v r. 2021

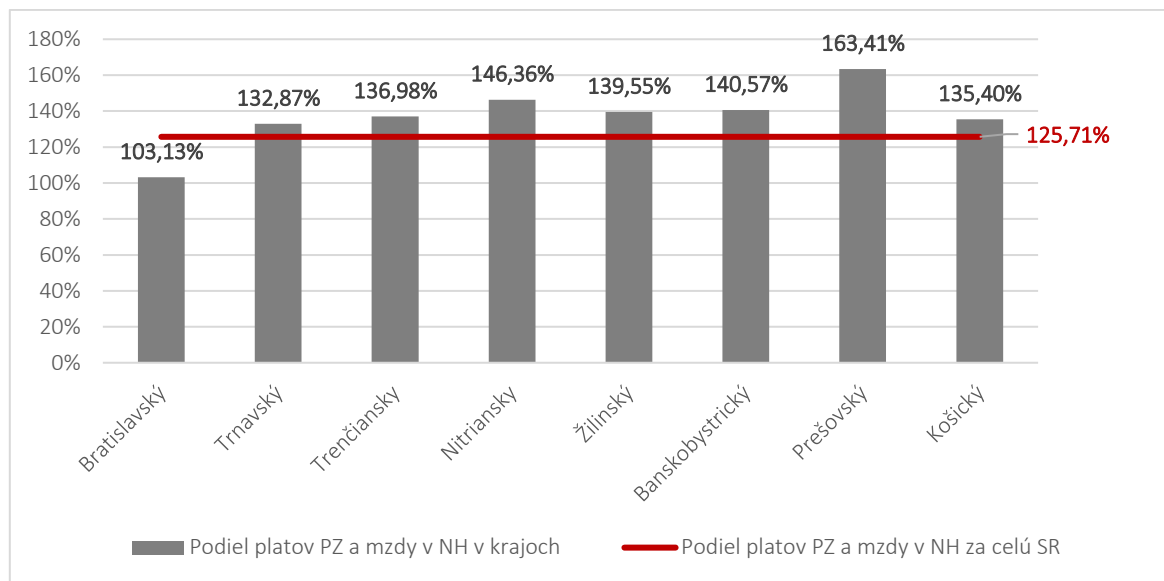
Kraj	Priemerný plat (v €)	Rozdiel medzi priemerným platom PZ v kraji a celoslovenským priemerom (v p. b.)
Celá SR	1 522,30 €	0,00 p. b.
Bratislavský	1 528,40 €	0,40 p. b.
Trnavský	1 506,80 €	-1,02 p. b.
Trenčiansky	1 532,80 €	0,69 p. b.
Nitriansky	1 487,00 €	-2,32 p. b.
Žilinský	1 514,10 €	-0,54 p. b.
Banskobystrický	1 480,20 €	-2,77 p. b.
Prešovský	1 562,20 €	2,62 p. b.
Košický	1 543,60 €	1,40 p. b.

Zdroj: Prepočty CVA na základe údajov MŠVVŠ SR ([Štvrtročný výkaz o práci v školstve](#))

Ak však porovnáme priemerné učiteľské platy s priemernými regionálnymi mzdami zamestnancov a zamestnankýň, platová situácia učiteľiek a učiteľov sa medzi kraji líši výraznejšie. **Najhoršia situácia bola v Bratislavskom kraji.** Učiteľky a učitelia tu zarábali **103 %** toho, čo v priemere zarábali všetci pracujúci v Bratislavskom kraji (t. j. vrátane nízkopríjmových skupín). Najlepší priemerný plat vzhľadom k regionálnym mzdám mali učiteľky a učitelia v Prešovskom kraji (**163,4 %**).

Priemerné učiteľské platy vo všetkých krajoch boli približne o tretinu a viac vyššie než regionálna priemerná mzda. Výnimkou je len Bratislavský kraj, kde priemerný učiteľský plat dosahoval približne úroveň priemernej mzdy v tomto regióne.

Graf 4: Porovnanie priemerných platov pedagogických zamestnancov a zamestnankýň v ZŠ a SŠ s priemernou mzdou v kraji

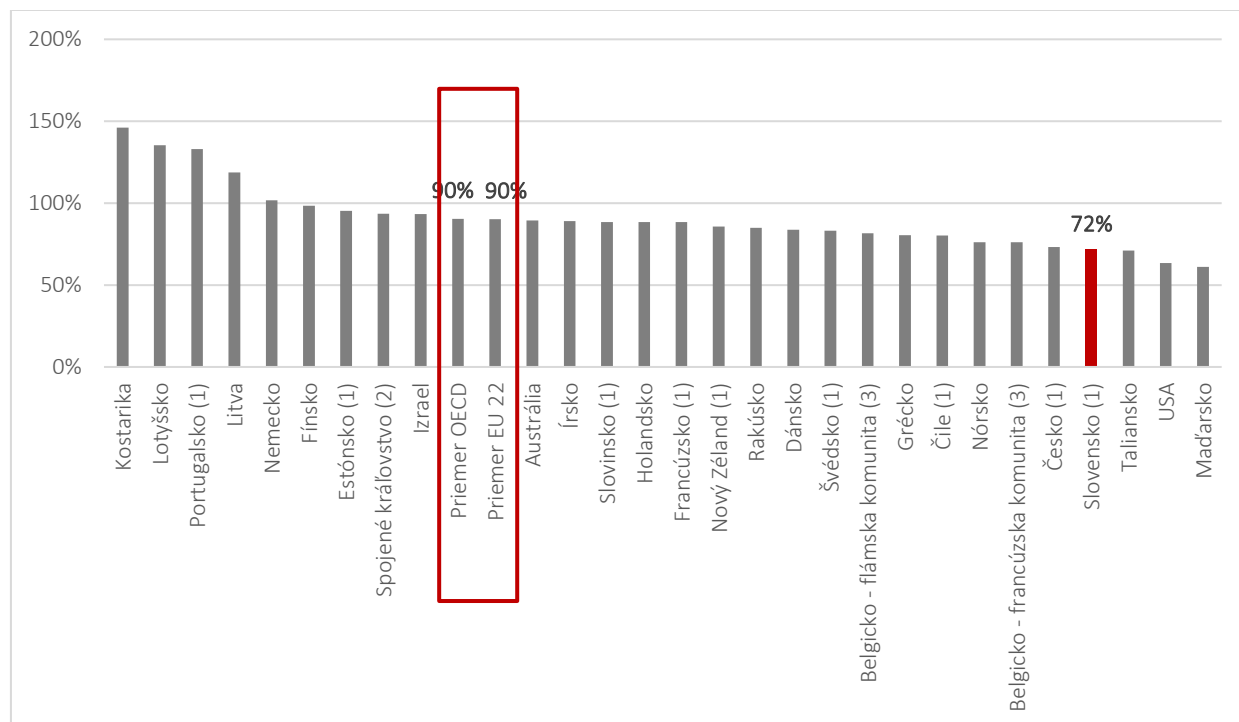

Zdroj: Prepočty CVA na základe údajov MŠVVŠ SR ([Štvrťročný výkaz o práci v školstve](#)) a ŠÚ SR

Zvyšovanie učiteľských plátov musí byť prioritá, inak môže byť problém zabezpečiť v školách dostatok vyučujúcich

Slovensko dlhodobo patrí medzi krajiny, v ktorých učelia a učiteľky zarábajú v porovnaní s inými vysokoškolsky vzdelanými pracujúcimi najmenej. V roku 2020 učiteľky a učelia zarábali v priemere krajín OECD približne 90 % toho, čo ostatní vysokoškolsky vzdelaní pracujúci. Na Slovensku to v roku 2019 bolo len 72 %.

Graf 5: Výška učiteľských plátov v porovnaní s výškou plátov pracujúcich s vysokoškolským vzdelaním v krajinách OECD

Zdroj: [OECD](#)³

V roku 2020 priemerný plat učiteliek a učiteľov stúpol o 10 %, a preto sa dá očakávať, že za tento rok sa zlepší aj podiel učiteľských plátov na priemernej mzde vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov a zamestnankýň. Oficiálne údaje však ešte zverejnené neboli.

Za rok 2021 možno naopak očakávať, že platová situácia učiteliek a učiteľov v porovnaní s vysokoškolsky vzdelanými pracujúcimi sa opäť zhorší. Ako uvádzame, plat pedagogických zamestnancov a zamestnankýň najmä vďaka odmenám vrástol o 3,1 %, zatiaľ čo priemerná mzda všetkých pracujúcich v národnom hospodárstve (teda pravdepodobne aj tých s vysokoškolským vzdelaním) stúpila o 6,9 %. Aktuálne údaje však ešte k dispozícii nie sú.

³ Údaje vypovedajú o pomere plátov učiteľov a vedúcich pracovníkov vo verejných vzdelávacích inštitúciách (pričom sa zohľadňujú priemerné ročné platy vrátane odmien a príplatkov) k zárobkom ľudí s obdobným vzdelaním (vážený priemer) a k zárobkom ľudí s vysokoškolským vzdelaním, ktorí pracujú na plný úväzok počas celého roka.

(1) Údaj o platoch učiteľov/vedúcich pracovníkov škôl nie je z roku 2020.

(2) Údaj o platoch ľudí s vysokoškolským vzdelaním pracujúcich na plný úväzok počas celého roka v Spojenom kráľovstve.

(3) Údaj o platoch ľudí s vysokoškolským vzdelaním pracujúcich na plný úväzok počas celého roka v Belgicku.

K zhoršeniu môže dôjsť aj v roku 2022. Plánované plošné zvýšenie tarifných platov bude len o 3 % od júla 2022, t. j. za celý rok 2022 to bude len **1,5 %**. V tejto chvíli nie sú naplánované žiadne plošné odmeny. Rast priemernej mzdy v národnom hospodárstve sa očakáva na úrovni **6,9 %** (MF SR 2022). Inflácia v tomto roku sa pritom odhaduje až na **8,5 %** (MF SR 2022).

Pokiaľ sa nepristúpi k zásadnému plošnému navýšeniu učiteľských platov, na základe aktuálne dostupných údajov a prognóz môžeme očakávať, že ekonomická situácia učiteliek a učiteľov sa bude ďalej zhoršovať. To môže spôsobiť problémy udržať učiteľky a učiteľov v školách a prilákať do školstva nových ľudí. Výskumy ukazujú, že lepšie ohodnotenie učiteliek a učiteľov vedie k vyššiemu počtu záujemkýň a záujemcov o toto povolanie. Výška platov môže mať vplyv aj na udržanie existujúcich učiteliek a učiteľov (Podolsky et al. 2016). Podľa dosiaľ nezverejnenej analýzy Inštitútu vzdelávacej politiky by malo v roku 2022 chýbať na slovenských školách 1 300 učiteliek a učiteľov. V roku 2025 to má byť až 8 600 (Gröhling 2022). Jedným z kľúčových faktorov tohto nedostatku môžu byť aj nízke platy.

Zdroje

Gröhling, B. 2022. Splňme sľub vládných strán a navýšme financie do školstva. Dostupné na: <https://www.facebook.com/branislav.grohling/posts/601316444687977>

MF SR. 2022. 59. zasadnutie výboru pre makroekonomické prognózy (marec 2022). Ministerstvo financií SR. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/ekonomicke-prognozy/makroekonomicke-prognozy/59-zasadnutie-vyboru-makroekonomicke-prognozy-marec-2022.html>

MPSVR SR. 2020. Kolektívna zmluva vyššieho stupňa pre zamestnávateľov, ktorí pri odmeňovaní postupujú podľa zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme na rok 2021. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/praca-zamestnanost/vztah-zamestnanca-zamestnavatela/kolektivne-pracovnopravne-vztahy/kolektivne-zmluvy/zoznam-kolektivnych-zmluv-vyssieho-stupna/statna-sluzba-verejna-sluzba/kzvs-2021-verejna-sluzba.pdf>

MPSVR SR. 2021a. Dodatok č. 1 ku Kolektívnej zmluve vyššieho stupňa pre zamestnávateľov, ktorí pri odmeňovaní postupujú podľa zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme na rok 2021. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/praca-zamestnanost/vztah-zamestnanca-zamestnavatela/kolektivne-pracovnopravne-vztahy/kolektivne-zmluvy/zoznam-kolektivnych-zmluv-vyssieho-stupna/statna-sluzba-verejna-sluzba/dodatok-1-ku-kzvs-21-verejna-sluzba.pdf>

MPSVR SR. 2021b. Kolektívna zmluva vyššieho stupňa pre zamestnávateľov, ktorí pri odmeňovaní postupujú podľa zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme na rok 2022. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/praca-zamestnanost/vztah-zamestnanca-zamestnavatela/kolektivne-pracovnopravne-vztahy/kolektivne-zmluvy/zoznam-kolektivnych-zmluv-vyssieho-stupna/statna-sluzba-verejna-sluzba/kzvs-2022-verejna-sluzba.pdf>

MŠVVŠ SR. 2022. Výsledky štatistického zisťovania o zamestnancoch a mzdových prostriedkoch v školstve rok 2021. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/22895.pdf>

Podolsky, A. et al. 2016. Solving the Teacher Shortage: How to Attract and Retain Excellent Educators. Learning Policy Institute. Dostupné na: <https://learningpolicyinstitute.org/product/solving-teacher-shortage>

ŠÚ SR. 2022a. Inflácia, vývoj spotrebiteľských cien v roku 2021. Štatistický úrad SR.

ŠÚ SR. 2022b. Priemerná mesačná mzda zamestnanca v hospodárstve SR vo 4. štvrtroku a za rok 2021. Štatistický úrad SR.